Wstęp

Prowadzenie jakichkolwiek badań zoologicznych wymaga materiału, czyli zwierząt lub ich części. Wiele badań prowadzi się na zwierzętach laboratoryjnych, pochodzących z hodowli. W innych przypadkach zwierzęta trzeba złowić, niejednokrotnie przetrzymać żywe przez pewien czas albo też utrwalić i przechować we właściwy sposób. Wymaga to odpowiedniej wiedzy i umiejętności. Wydawać by się mogło, że powinno to stanowić część podstawowych kwalifikacji każdego zoologa, jednak tak nie jest. Zrozumiała fascynacja biologią molekularną, a także wielu aspektami biologii ogólnej, nie sprzyja popularyzacji wiedzy z zakresu zbierania i utrwalania zwierząt. Jest to tym dziwniejsze, że w wielu badaniach – nawet tak kosztownych jak w przypadku taksonomii molekularnej – zbiór materiału bywa najuciążliwszym i najkosztowniejszym etapem. Niejednokrotnie duże nakłady finansowe wraz z zaangażowaniem specjalistów i kosztownej aparatury nie przynoszą spodziewanych wyników, bowiem zabrakło dostatecznych umiejętności czy wystarczającej staranności na prostym, zdawało by się, etapie zbierania materiałów. Już powyższe uwagi, wydaje się, dostatecznie uzasadniają celowość napisania i udostępnienia podręcznika, omawiającego ten etap badań.

Książka ta powstała w dużym stopniu na podstawie wykładów prowadzonych od ponad 20 lat na Uniwersytecie Jagiellońskim. Wykłady zaś podjęliśmy pod wpływem doświadczeń z materiałami zbieranymi w tropikach przez tzw. studenckie wyprawy naukowe czy w Europie, z naszym krajem włącznie, przez studentów, a także przez pracowników naukowych. Niemal zawsze materiały miały charakter przypadkowo zbieranych, źle zabitych i utrwalonych oraz przechowywanych i transportowanych w nieodpowiedni sposób, słabo nadających się do czegokolwiek szczątków, często niedostatecznie datowanych. Zarazem, jeżeli pominąć trudno dostępny i mocno zdezaktualizowany „Podręcznik do zbierania i konserwowania zwierząt należących do fauny polskiej", wydany pod redakcją Władysława Polińskiego w kolejnych zeszytach w latach dwudziestych ubiegłego wieku (dane bibliograficzne kolejnych rozdziałów – patrz Literatura) i rozproszone wskazówki

dotyczące niektórych grup, w polskiej literaturze brak tego typu publikacji. Książka nasza ma więc zapełnić tę lukę.

Zakresem swym książka obejmuje techniki zbierania, podstawy hodowli, metody narkotyzacji, utrwalania i przechowywania zwierząt, a także parę technik przydatnych do przygotowania okazów ekspozycyjnych. Zamieściliśmy też rozdziały o utrwalaniu materiałów do badań z zakresu genetyki i taksonomii molekularnej oraz o sekcji drobnych zwierząt pod mikroskopem stereoskopowym, jak też elementarne zasady gromadzenia, ewidencjonowania i przechowywania zbioru. Omawiane są wszystkie zwierzęta wielokomórkowe, także grupy nie występujące w Polsce.